

ВЕРА МУТАФЧИЕВА

ПРЕДГОВОР

chitanka.info

Вече за поне две поколения български читатели романите на Фани Попова-Мутафова представляват обичано четиво — у мнозина от тях те дори запълват представата за историческа проза. Неслучайно издателство „Български писател“ пристъпи към преиздаване на нейната известна трилогия: „Солунският чудотворец“, „Дъщерята на Калояна“, „Йоан Асен II“. Това са книги търсени.

Характерно е, че у нас широката читателска публика изгражда представите си за миналото ни не толкова въз основа на многобройните и задълбочаващи се научни изследвания в областта на историографията, а според постиженията на прозата с историческа тема. Мъчно е да разубедиш читателя, че нещата не са протекли тъкмо както са ги описали Вазов, Загорчинов, Фани Попова-Мутафова, а след тях и действащите още като автори на такава проза наши писатели; историческият роман у нас се ползува с широка популярност, той в голяма степен е отговорен за равнището на познанието, за емоционалното отношение към българското минало, сложили се у читателя.

От създаването на казаната трилогия, чиято — хронологически погледнато — последна част е тъкмо „Йоан Асен II“, са изтекли петдесетина години. По време на написването ѝ в част от нашата и световната историография е владял идеалистическият подход към обществените явления, надценяването на ролята на личността в тях и съответно — подценяването на ролята на народните маси; отричано е било решаващото значение на историческите закономерности, обясняващи обществения процес. Марксистката историография, представена от малобройни още, но блестящи изследователи, не е била доведена до знанието на широките читателски кръгове. В условията на буржоазно господство, довело страната ни до две жестоки национални катастрофи, процъфтява национализмът и идеалистическото разбиране за историческия процес. Състояние, напълно обяснимо, ако вникнем в обусловилите го обективни обстоятелства.

В тази атмосфера живее и твори Фани Попова-Мутафова. Автор с широка култура, със сериозни познания по историята на България, на Балканите и на Европа изобщо, тя бива водена от стремежа да пресъздаде страници из миналото ни, които биха въздействували патриотично и оптимистично през период на всеобщо униние и тежки перспективи; от стремежа да докаже, че наред с изпреварилите ни

европейски нации и ние сме притежатели на звездни мигове в историята си, че и българите са имали „царе и патриарси“, че и тяхната дума е тежала в контекста на европейската политика, че и те са жънали умно извоювани победи.

Фани Попова-Мутафова уместно избира за „свой“ отрязък от време, белязано с управлението на Асеневци — времето, когато в люти съперничества и битки България достига до най-значителното си териториално разширение, оказва се водеща сила в Югоизтока на Европа, поставя основите на онази култура, която при Шишмановци се доказва чрез ненадминати в средновековното ни духовно развитие образци. Извън всичко, тъкмо при Асеневци из югоизточния ареал политическите сили се умножават, дейността им бива особено активна, заявяват се с предвещаващ беда тътен явленията, които ще доведат Югоизтока до нетърпимо по тежест и трайност азиатско робство.

Една епоха, богата на превратности и блясъци, на конфликти и пъстрота изобщо.

С усета си на роден историк Фани Попова-Мутафова посвещава дълги години за претворяването на делата на една българска средновековна династия, запечатали се живо в народната памет; за народа ни Асеневските времена означават твърде много.

Фани Попова-Мутафова съвестно изучава наши, византийски и западноевропейски източници, полага усилия да изгради във въображението си бита, нравите, действията на тогавашните хора, да придаде на познанията си художествена форма, отговаряща на тогавашния — отпреди петдесет години — читателски вкус. Истината е, че ако се взрем в текста ѝ, той цялостно е отразил наличната изворова информация, което не означава, че в трилогията присъства така наречената „историческа истина“ — всяка такава истина е въпрос на авторова интерпретация.

За интерпретирането ѝ авторката използва подход идеалистически и романтически, който е твърде далечен от нашето съвременно разбиране за историята. Но може би тъкмо с това — с разпространения напоследък вкус към „ретро“ — нейните творби носят необичаен аромат. Също както в детските приказки там изобилствуват свършени или свършени по низост владетели, прекрасни царкини, дивни по храброст войводи, фатални чужденки, двулични духовници — обичайните действащи лица от

романтическият исторически роман. Задължителен по цетове, лудо многоцветие (като вземем предвид, че до откриването на Новия свят в Европа багрилата са наброявали три-четири) е и реквизитът в трилогията; в нея не намираме сянка от каменната или тухлена суровост на средновековието, от нищетата му. Фани Попова-Мутафова със своята женствена склонност към обстановка и красота в обстановката е разрисувала най-привлекателно, увлекателно, развлекателно дворците на Царевец и в Константинопол, облеклото на героите си. Те живеят, движат се, действуват и говорят като в барокова опера, а съдбите им са бездруго драматични, опнати между полюсите добро и зло, коварство и всеотдайност, любов и дълг.

Каквото и да говорим, човечеството се нуждае от приказки. Това не означава, че то не оценява реализма, и по-точно социалистическия реализъм като художествен метод, който най-плътнo го доближава до познанието за действителността. Но едното пречи ли, отрича ли другото? И до днес читателят неуморно търси историческите романи на Виктор Юго, на Дюма-баща, на Сенкевич. Това не изключва интереса на същия читател към големия вече брой наши и чужди исторически романи, написани от позициите на критическия или социалистическия реализъм.

Много просто: човек изпитва необходимост и от пъстри, от красиви приказки.

Струва ми се, че мястото на Фани Попова-Мутафова в българската историческа проза ще остане запазено, защото тя е дала живот тъкмо на този род роман. Убедени сме, че нейният упорит порив да разхубави българското минало е израз на научна, добра воля, на дълбоко родолюбив. Не може да не ни радва това, че българският читател продължава да търси и обича книгите ѝ и главно нейната трилогия за Асеновци, чиято последна част следва тук.

Вера Мутафчиева

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.